БАРЫ ДӨЙДУЛАР ПРОЛЕТАРИЙДАРА, ХОЛБООҢУҢ!

САҢА ОЛОХ

1969 сыл. От ыйын 22 күнэ
ОПТУОРУННЬУН
№ 86 (3731)
Тахсара 38-с сылы
Сыната 2 харчы

ССКП Чурапчы оройуонунаабы комитетын уонна үлэһиттэр депутаттарын оройуоннаабы Советын органа

Орган Чурапчинского районного комитета КПСС и районного Совета депутатов трудящихся Якутской АССР

«ЫЙ-15» ЫЙ ТУЛАТЫНААҔЫ ОРБИТАҔА

1969 сыл от ыйын 17 күнүгэр «Ый-15» автоматическай станция Ый тулатынаабы орбитаҕа таһаарылынна уонна Ый уочараттаах советскай искусственнай аргыһынан буолла.

Ый тулатынаабы орбита параметрдара суоттаммыкка чугастар. Станцинны кытта сибээс үчүгэй. Бортовой аппаратура сөптөөхтүк үлэлиир.

«ЫЙ-15» СЕЛЕНОЦЕНТРИЧЕСКАЙ ОРБИТАНАН КӨТҮҮТҮН САЛГЫЫР

«Ый-15» советскай автоматическай станция программаҕа сөп түбэһиннэрэн Ый тулатынаабы орбитаһан көтүүтүн салгыыр.

Станция бары бортовой системалара уонна научнай аппаратурата сөптөөхтүк үлэлииллэр. Ый тулатынаабы куйаарга научнай чинчийиилэр ыытыллаллар.

ССТА.

Былааны толоруурга— бары күүһү

Общественнай сүөһү питомниктэр уонна кивиттэн бородуукуһуйаны ыаныыны үрдэтиигэ оройуон колхоһтарын уонна совхоһун социалистическай куоталаһыыларын сыл бастаҥы анарынааҕы түмүгэ онтоһулуунна. Онно оройуон үрдүнэн үлэ сорох көрүҥнэригэр былаан толоруллан иһэрин да иһин, чуолаан ыанар ыныах, биэ былааннарын толоруута, төрүөбүт тыыннаах питомнэ, ынаҕы сөптэрмыга уонна орудук чорботон подсобу тэрийиигэ бөдөҥ итэҕэстэр баалларга дьиксиниини үөскэппэт буолуон сатаммат.

Сорох хаһаайыстыбалар салаалтыларга бэйэлэрин кыахтарын ситэ туһаммакка, баар итэҕэстэрэ туоратыыга бирэмэлэригэр дьаһаллары ылбакка, былааны кыайан толорбот быһыыны таһаардылар. Ол курдук былааннарын государствоҕа эти атыылааһынга Ленин аатынан, үүтү атыылааһынга Калинин аатынан колхоһтар толорботулар. Үүт валовой ыамын былаанын Карл Маркс аатынан колхоз баара эрэ 9 центнериинэн толорбото. Бу колхоһтар, эрдэттэн тэрээһиннээх үлэни ыыппаттара буоллар, былааннарын толорор кыахтарын муччу туттулар. Калинин аатынан колхоз ыһырэйгэ 455 центнер үүтү, эбэтэр ыабыт үүтүн 20,9 бырыһыанын иһэрэ, итиитэн онгорун аччаныта буоллар үүтү атыылааһын былаанын ланна толорор кыахтаах этэ.

Ийэ сүөһү былаанын толоруута улахан ыһамныы уруулара көрдөнөр. Маҥар ыныах былаанын Карл Маркс аатынан колхоһтан уратыы хаһаайыстыбалар уонна биэ былаанын бары хаһаайыстыбалар толорбокко иһэллэр. Сүөһүнү эдэбэтин, кини хаачыстыбатын тупсарыы уонна киниттэн ыллыллар бородуукуйаны үрдэтии төрүттүнэн ийэ сүөһүнү эдэбэтии буолара кимиэхэ барытыгар өйдөнөр. Ол үрдүнэн маннa быйыл да үлэ тупсарыллан иликэ улахан итэҕэйиннэн буолар.

Быйыл ыһырэй көнньүнэн олүүтэ калии хас да сыллардаабар эссе элбэхтик тарыста. Оройуон үрдүнэн 1967 сылга 298, 1968 сылга 271 ыһырэй элбэх буоллаҕына быйыл 323 ыһырэй көнньүнэн алло. Үүгэ хаһаайыстыбаларга ыһырэй олүүтэ ордук элбэҕэ. Аҕыстыт сыл бастаҥы анарыгар Ленин аатынан колхозка 52 ыһырэй элбэх буоллаҕына быйыл 90, Субуруускай аатынан совхозка 104 буоллаҕына быйыл 129, Калинин аатынан колхозка 10 элбэх буоллаҕына быйыл 32 ыһырэй элбэ. Аҕыстыт кыһын курдук дэлэй от аһылыктаах, сүөһүнү үчүгэйдик сыл таһаарбыт дьылга тэ-рүөх маннык маассабайдык олүүтэ төрүөбүт буолбутун, тэрээһини үлэ, хонтуруолу уонна туһтаах үлэһиттэргэ эппиэттиһиигэ молтоҕуллубутун көрдөрөр.

Биир бөдөҥ итэҕэйиннэн быйыл подсобу тэрийиигэ туһсарыыга сөптөөх түмүк ситиһиллибэтэҕэ буолар. Көҥүл эппэриигэ ыытыллар ыһырэй быйылгы толоруллубата. Оройуон үрдүнэн 66,2 эрэ бырыһыан туолла. Оттон эмиэрэр ыныах ахсаанын сөпхөтөн уратыы биир да колхоз цехтарыгар толорбото. Подсобу тэрийии туруга ордук Ленин аатынан уонна Калинин аатынан ...колхоһтарга молтох. Оройуон үрдүнэн ыһырэй сайтарыыта быйылгы 67 эрэ бырыһыан туолан иһэр.

Былааны толоруу—государственнай дьыала. Маныаха салайааччылар уонна биирдии салаа үлэҕэ туспаах үлэһиттэр эппиэттиһиэстэрин үрдэтии, хонтуруолу күүһүрдүү көрдөнөр. Үлэ туруруун биричиинэтигэр аналитаан, баар итэҕэстэри тутатыма туоратыыга быһаччы дьаһаллары ылан иһии, ол туолуутун ирдэһии уонна тэрийэр үлэни сымсатык туруорту үтүө хаһаайыстыбаларга кыалыбат. Ол түмүгэр толорулар кыахтаах да үлэлэр уһаанньэгэн, быһаардыылан тохтууга киирэллэр. Биллэн турар, сүөһү питомнэгэр маннык бөдөҥ итэҕэстэр тахсыыларa түбэспиччэ буолбатах. Хаһаайыстыбалар партыыннара, маҥнайгы сүһүөх партийнай тэриллэлэр, колхоһтар уонна совхоз салаалларын, начиальниктэр Советтарын соруктарыгар баар итэҕэстэри туоратыыга эрчиллээх дьаһаллары ылан, тэрийэр үлэни тупсаран, быйылгы сыллаах былааннары бары көрүҥнэриинэн толоруунү хааччыйыы буолар. Государственнай былааны толорор иһин охсуһуу хас биирдии колхозтаах, совхоз рабочайын ылыммыт туһаннаах эбэһээтэлистибэтин чиэстээхтик толорорун иһин социалистическай куоталаһыыны киэҥиник тэнитиигэ, массабай-политическай үлэни күүһүрдүүгэ дорҕоонноллоҕуна туспаах. Ол иһин дьон политическай уонна үлэҕэ активностарын салгыы үрдэтиигэ, өссө таһаарыылаахтык, быйаҥнаахтык үлэлиилэрин ситиһиигэ күэнэҕэ ыһаммыныы уруоххa, үлэни бары формаларынан киэҥиник ыытыахха.

Питомнэтка төрүөт сылын былааннарын бары оттуһан ситиһиилээхтик толорор иһин күүрээнээх үлэни ыытыга бары күүһү түмүү—бүгүҥҥү күн сүрүн соруга.

Сир_барыта оттонуоҕа

сылдьан чугас эргин оттуулары. Онон оттоһуҥ тэтиҥэ быстарара, бэһүөлэктэн ыраах сытар ылыы сирдэрэ оттоммокко хаалаллара.

Карл Маркс аатынан колхоз Чыаппаратаабы биригээдэтин колхозтаахтара быйыл ылыы түөрт звенолара үлэлии сылдьаллар. Киниэр бэйэ оттоноро сири хаалларбакка ходуйар соруктаахтар.

П. ОКОНЕШНИКОВ.

БАРЫ ТУРУНАН

Калинин аатынан колхоз Маралайытаабы биригээдэтигэр окко толору уонна толорута суох механизированнай звенолар, икки коллоо, биир ылыы звенолара үлэлииллэр. Киниэр барыта 1215 центнери кэбистилэр. Звенолартан Сивцев Д. Т. салайар коллоҕун звенота 400 центнери кэбиһэн бастаан иһэр.

Маай отчуттар күүстэриниин 155 центнер оттоно. Харабыл Тарас[illegible]ов, кырдьаҕас Никита Оконеш[illegible] ыллыыларынна Сэлэлыы[illegible]на Лэгэлыын ыһаммыллы[illegible] күүллар.

О[illegible]УУҤҤА

Ле[illegible]ынан колхоз Одьулуунаабы участагар оттоһуҥа 130 киһи турда. Манна Афанасий Седалищев уонна Петр Сибиряков салайааччылардаах икки механизированнай звено уонна алта коллоо звеноларa тэриллэн үлэлии сылдьаллар. Киниэртэн Роман Аржаков салайар коллоҕун звенота бастаан иһэр. Маай оттоһуҥа 50-са киһи тардыста.

Бостуктар бастакы түмүктэрэ

Субуруускай аатынан совхоз Болтоноготообу отделениятыгар мччат сүөһү бостуктара Ф. М. Кладкин уонна Е. С. Новгородов үрдэтиллибит эбэһээтэлистибэлэрин ылынан үлэлииллэр.

Киниэр ыам ыйын 18 күнүгэр 260 сүөһүнү туппуттара. Ити сүөһүлэрин от ыйын 8 күнүгэр шэрэ көрөннөр, төһө эбиллибиттэрин ыйаатылар. Онно биир сүөһү сүүкэҕа орто туһаан 700 грамм эбиллибит, оттон тыыннаах ыйаабыныы уонсай эбиллиитэ 21 килограмма тэҥнэстэ. Бостуктар мантан күһүн сүөһү өссө күүскэ эбиллиитин ситиһиэхтит диэн өттүлэр. Бары сүөһүлэригэр уеттуллар укуолу биэрдилэр.

Отделение бу бастыҥ бостуктара государственнай сүөһү 90 ыһырэйэнтэн итэҕэһэ суоҕа үрдүк уойуулаах буоларын ситиһиэхтэрэ элэммэт эбэһээтэлистибэлэрин чиэстээхтик толорор иһин дьулуһуулаах.

Н. БУШУЕВ.

● Өлгөм үүт иһин ●

ПОЛИТ-ТЭРИЙЭЭЧЧИ—САЙЫЛЫККА

Ленин аатынан колхоз ССКП райкомун чилиэнэ Дьячковская Х. С. старшайдаах ырыс манныыксыттара Таатта чаранар сайылыан олороллор. Үүт валовой ыамын сыл анардаабы былаана сайылык үрдүнэн 1323 ыһырэйгэ толорулуннэ. Кырдьаҕас ыанньыксыт Екатерина Семеновна Авксентьева хас биирдии фуражнай ынаҕыттан 655 кг маҕтааҕын оннугар 917 кг ыата. Оттон Христина Степановна бэйэтэ колхоз уопсай хочуолугар былаанын таһынан 2525 кг үүтү ыан биэрдэ. Маннa былаанын толорбокко иһэр биир да манныыксыт суох.

Сотрудниктаабыта сайылык политэрийээччитэ таб. Ефремов Д.Н. коммунистическай уонна рабочай партиилэр аан дойдутаабы Сүбэ мунньаҕын түмүктэрин туһунан доклад оҥордо. Сүөһүттэр Сүбэ мунньаҕын түмүгүттэн эстыыналарын туран, үүт ыамын үрдэтэр суоллар тустарынан кэпсэттилэр.

Киниэр сүөһүгэ эбии аһылыгы сиэтиигин элбэтэргэ быһаарынныылар. Бу сүбэлэһиилэргэ икки бастайааннай уу баһааччылары анаатылар. Кээнньэрбэ оҥорор үс буочука эбии булуллан ыанньытсыттарга бэриллиннэ. Маны таһынан бостуктар Колесов С.Л. уонна Куличкин И. Т. ынахтары сарсыарда, маҥнай хомнэрич ыннынэ, олус эрдэ жокуйаллара сэмэлэнэ.

БИҺИГИ КОРР.

Аҕыстыт бастыҥыаннаабыттарга дойду кэрэ-бэлэҕэ быраабылыыгы— Металлург күнүн бэлиэтээн аата. Бу күн советскай металлургическай промышленность үлэһиттэрэ бэйэлэрин ситиһиилэрин түмүктээн көрүхүннүүллэр. Оттон олор баарбайдар. 1968 сылга СССР-ка 107 милуйүөн тонна ыстаал, 78,8 милуйүөн тонна чугуун уһаарылыбыта.

Быйыл, пятилетка тэрдүс сылыгар, биһиги хайҕаллаах металлурдарбыт сана кирбиилэри ситиһэрэ: ыстаалы уһаарыыны 112,6, чугууну уһаарыыны 83,4 милуйүөннүү тоннаҕа тиэрдэргэ дьулуһуулаах. Металлургия предприятиелэрыгар ыллыыллыбыт эбэһээтэлистибэлэри толорор, В. И. Ленин төрөөбүтэ 100 сылын туолуутун достойнайдык көрсөр туһугар куоталаһыы киэҥ дьаабыһыннаахтык тэнитиллэр.

СНИМОКТАРГА: Одско-Хавловскайдаабы металлургическай комбинат 1 №-дээх мартеновскай оһоҕо. Саналыы уларытан оҥоруу кинигэтэн кини көмөйө икки төгүл улаатта, онон билигин металлы элбэҕи биэрэллэр.

Аллара—комсомолец Виктор Карпенко. Кини Магнитогорскайдаабы металлургическай комбинат 8 №-дээх доменной оһоҕор үлэлиир Е. А. Калугин биригээдэтин бастыҥ горновойа.

Дойду Металлург күнүн бэлиэтээтэ

В. И. Ленин төрөөбүтэ 100 сылын туолуутугар

Женеваҕа

1908 сыллаахха тохсунньуга В. И. Ленин Женеваҕа хат эргиллэн кэлбитэ. Кини Россияны «Пролетарий» хаһыаты таһаарар сири уларытар уонна Владимир Ильич кыраныысса таһыгар түһэрии туһунан быһаарыыны ылбыт большевистскай киин уураағыттан халлырбыта. Бу 1905—1907 сс. революция хотторбутун кэнниттэн Россияҕа политическай реакция һаһа₃ бырыгта саҕаламмытынан ологоһулубута. Революционердары тутуу-хабыы түбүлэбитэ, полиция большевистскай тэрилтэлэри күүһүрэн туран үлтү сынньара. Ыраахтааҕы үспүйүөннэрэ хаһаа барыттыгар Ленин сойуолуулара. Царскай революция сырдыгын дьалкыйыыны баҕарара.

Женеваҕа кэлээт, Владимир Ильич бэйэтин бары болҕомтотун өттөтөрү бэйэбэтн-мэйтэгэ бастакы суолталаахтарынан аҕал, партийнай бэчээтинэй органы таһаарыытын тэрийиигэ туһаайда. «Пролетарий» хаһыат тахсыытын хаттаан чэлүгэр түһэрии Ленин тэн элбэх эрчимин уонна күүһүн ылтарын эрэйэрэ, тоҕо диэтэргин барытын сангалыы тэрийиэххэ наада этэ. Ол эрээри кини ыйы да кыайбатынан кистэлэӈ «Пролетарий» уочараттаах, 21-с нүөмэрэ тахсыбыта.

Ленин бары толкуйдара нуучча революциятын кыттары сибээстээхтэрэ. Кини киниэхтин кыайыынан түмүктэммэттээх геройдуу охсуһуулар буолаары турааллаларыгар халбыгалыбакка эрэрэ. Геннальнайдык өтө көрүтүнэн, рабочай кылааска социализм эрэгэйдүүрүтэр тулаадыйбат эрэлинэн кини халаа айар кыайыы туһунан ииэптээхтин, дьоннордаахтык ырапыырытүттэ. Кини оҕуска эрээрэ, Россия улуу кииниэн көскилин, бүттүүн киһи-аймах сырдык көскилин көрөрө.

Онон биир бочуунаах сорудугунан Ленин 1905—1907 сс. революция түмүктэрин чинчийүүтэ аҕара. Кини революцияҕа сонтоох сыаналыбыта бөөрин уонна рабочай кылаас кини уруоктарын өйдөөһүнүн туһунан боппуруоһу уһулуччу дьоһуннаахтык, итиннэ күннэрэ тэрээн турар практическай суолталаахтарынан аҕара. Владимир Ильич манныга бэчээтинэн хас даҕаны үлэтин ыллабыта, ону сэргэ Женеваҕа, Парижка, Антверпенгэ, Лондоҥҥа мунньахтарга уонна интернациональнай мунньахтарга биирдэ эрэ тыл эппиттээ, дакылааттыбытаҕа. Кини нуучча бастаҕы революциятын сирдыттыын, кини бэһылыар-көһүлүүр күүһүнэн рабочай кылаас буоларын чорбутон быһаарбыта. Революция Европаҕа революционнай хамсааһын саҥа эрэ котордулутүүтүн төрөппүт уонна Азия норуоттарын национальнай-босхолонуулаах охсуһууларын тэнийиитигэр сүгүннэн табыдыалы оҥорбут ааи дойдуларын дьоһуннаах суолтатын ыйбыта. Ленин түмүгэ революция историческай опыта ааи хайдуттаҕы пролетариат дастыйнааныатынан буолбута.

СНИМОККА: Женева. В. И. Ленин 1908 сыллаахха олоро сылдьыбыт Марешер уулуссатын 61 №-дээх дьиэтэ.

МАРКСИЗМ ӨСТӨӨХТӨРҮН УТАРЫ ОХСУҺУУ

Революция хотторуутунан партияҕа күчүмэҕэй кэм үүммүтэ. Кини төрөөһүн уонна идейнэй-политическай эстиэҕэ мар кризиһин киирбитэ. Чилиэннэрин ахсаана тоҕу эстэбитэ. Балачча элбэх социал-демократтар өрүттэрүгэр сатарыйан уонна халбаҥнааһыннар саҕаламмыттара. Буржуазнай-помещическай реакция идеологтара Маркс уонна Энгельс революционнай теорияларын сорубан токурута баттаан баартара. Урукку эттүтэр большевиктарга холбоспут сорох литераторлар, ону таһа сорох меньшевиктэр эмиэ марксизмы, кини философскай-теоретическай уонна научнай-историческай тэрүттэрин «критикалааһыннын» тииспиттэрэ. Ол «критика» Арҕаа Европа дойдуларын ревизионистарын марксизмҥа киһэн киирииларин кытта мыысһар. Оттон ол кэмҥэ Арҕаа Европа буржуазнай философиятыгар реакционнай идеологическай философия — эмпириокритицизм киэӊ тэнийиитин ылбыта. Ону өссө кинини кыһалабыный тарҕатааччы Мах аатынан махизм диэн ааттыыллара.

Нуучча бастакы революцията хотторбутунан сибээстээн меньшевиктэр революционнай программаттан даҕаны, партия сорукатарыттан уопсайынан даҕаны саатталаахтык аккаастаммыттара.

Кинилэр рабочайдары буржуазияны кытары сөбүлэһэргэ, царизмы кытары эйэлэһэргэ, дуона суох реформаларынан дуоһуйар легальнай партияны тэрийэргэ ыҥырарга тиийэ барбыттара. Ол кэмҥэ меньшевиктэр легальнайа суох революционнай пролетарскай партияны суох оҥорору ситиһэ сатыыллара. Итинник оппортунизм саҥа көрүҥэ—ликвидаторство баар буолбута.

Идейнэй таҥнары түһүү уонна ситэрыйыы оппортунизм өссө биир, отзовизм диэн ааттанар көрүҥүн үөскэппиттэрэ. Кини кыттыылаахтара легальнай үлэни эрэ ылтарга эталлэрэ уонна Думаттан социал-демократическай депутаттары төттөрү ыҥыраары, онон партия Дума трибунатын маассалары кытта сибээстиэрдэр туһанар кыаҕы быһалыыры мэлдьыйаллара.

Биир партияҕа революционердары уонна оппортунистары холбуурү ситиһэ сатаабыт Троцкай ордуу ииин сирэй буолуулаах-сангарылаах центристскай платформанан киирбитэ.

Партия уонна рабочай кылаас бары бу өстөөхтөрүн—буржуазнай идеологтары, меньшевиктэри, троцкистары уонна кинилэр кумуннаахтарын сирэйдэрин саралыыр итиэннэ үлтү охсор наада буолбута. Ленин кинилэри утары харысхала суох охсуһууну ыытыыта.

Идеологическай фроҥҥа охсуһууну таҥнан, марксизм «критиктэрэ» революционнай теориятын токуруттарга сорунуулары утары уоту аһан, Ленин «Марксизм уонна ревизионизм», диэн биллиилээх ыстатыйатын бэчээттэтэр. 1908 сыллаахха олунньута марксистскай философия бары утараачыларыгар охсуулу биэрэргэ быһаарыынан, кини «Материализм уонна эмпириокритицизм» диэн кинигэтин суруйуу сэрэлыыр. Күһүнүгэр кинигэ бүппүтэ уонна 1909 сыллаахха кини ыйыгар Москваҕа бэчээттэнэн тахсыбыта. В. И. Ленин бу гениальнай улахан марксистскай философия өстөөхтөрүн утары утумнаах уонна харысхала суох охсуһуу үтүө холобурунан, кинилэрин большевистскай партийноһа, марксизмы көмүскээһин үтүө холобурунан буолар.

«Материализм уонна эмпириокритицизм» кинигэ марксизм философиятын сайдыытыгар саҥа, ленинскэй кэрдиис кэми биэрбитэ.

Махизмы үлтү охсон Ленин меньшевизм идейнэй позициятын күүстээх охсууну оҥорбута, тоҕо диэтэххэ махизм Россияҕа балайда киэӊ тэнийиитэ үгүс өттүгэр кыра буржуазнай интеллигентскай элементэриттэн турар меньшевистскай тэрилтэлэргэ ылбыта. Махизм ис дьиэ ликвидаторство уонна революциятын меньшевиктиин араарыы теоретическай олохтоноута этэ. «Материализм уонна эмпириокритицизм» кинигэ Россияҕа рабочай хамсааһыныгар партия оппортунизм бары көрүҥнэрин уонна уларыйыылара, марксизмы бары уонна араас кубулуйааччыларын утары охсуһуутугар модун оруһунан буолбута.

КАПРИ АРЫЫГА

1908 сыллаах саас Владимир Ильич А. М. Горькай ыҥырыытынан оччолорго биллиилээх суруйааччы олорор Капри арыытыгар (Италия) кылгас кэмҥэ атааран ааспыта. Ильич Алексей Максимовиһы кытары истиэгинэ бэсэдэлэспитэ, кинини «Пролетарий» улахаһэргэ ыҥырбыта. Горькай Ленини кытары бэсиэдэлэһиитэ Ленини бэйэтин оҕо уонна гэр кэпсээбит туһунан, Русь уездэр сааһын туһунан, тахсыытын туһунан көрийэн тахсыытын туһунан суруйарыгар эппитэ. Кини сурайааччы Ленин баҕарыытын толорбута—«Оҕо саас», «Дьонно», «Мин университеттарым» диэн кинигэлэри айбыта.

1908 сыл бүтэһигэр Ленин «Пролетарийы» таһаарыы көһөрүллүбүт сиригэр Парижка көһүбүтэ. Ол оччолорго Париж нуучча эмиграциятын киининэн буолан кытта сибээстээх. Ону бүтүн кытта Швейцария бэлиэстэрэ сэргэ нуучча революционердарын эҥэрдөөһүннэрынан Женеваҕа олорор усулуобуйа уларыйбыта.

СНИМОККА: Италия. В. И. Ленин Капри арыытыгар А. М. Горькайга сылдьыытыгар кэмигэр. А. А. Богдановы кытта шахматтыыр.

ПАРИЖКА

Парижка Владимир Ильич бастаан Бонье уулуссаҕа олорбута, онтон арыйах кыһылэх-суоһулаах Мари-Роз уулуссаҕа кыра квартираҕа (билигин манна В. И. Ленин Музейа) куортуннаспыта. Бу кэмҥэ Владимир Ильич, элбэх бириэмэтин «Пролетарийы» таһаарыыга биэрэ-биэрэ, сүрүн болҕомтотун легальнайа суох партияны өөнүүлэ хааллары уонна бөҕөргэтэр туһугар охсуһууга туһаайда.

Ленин быһаарыытынан, ол сылларга партия олоҕор тосту уларыйыылаах түгэнинэн 1908 сыллаахха тохсунньу саҕаттан Парижка ыһыллыбыт РСДРП бүтүн Россиятааҕы V конференцията буолбута. Конференция үлэтин кинигэр кининэ кинилэри киилэриллибит революция ыыталлыбыт «Билиҥҥи кэм уонна партия сорудахтарын туһунан» диэн Ленин дакылаата турбута. Конференция ликвидаторствоны сорунуулаахтык сэмэлээбитэ. Ликвидатордары утары өссө Плеханов тыл эппитэ, ол Лениннин большевизм кыайыытын быһаарыылаан сыаналаабыта. Конференция быһаарыыларыгар олоҕуран Ленин уонна кини биир саналаахтара партия өстөөхтөрүн утары быһаарыылаах охсуһууну тэнийиттэрэ.

1910 сыллаахха тохсунньута Парижка КК пленума буолбута. онно большевиктар ликвидатордары утары охсуһууларга сангалыы күүһүнэн куоһайбыта. Дьыала өссө эйэлэһии шаттарыйыылаата эмиэ эйэлэйбэтиини уустутурбута. Оннук позицияны Зиновьев, Каменев, Рыков, онтон да атыттар ылбыттара. Кинилэр, эмиэ Троцкай курдук, ликвидатордары кытары биирдэ ууллэһиини сэттээруунэн аҕаллара.

В. И. Ленин оппортунизмы уонна кини атын көрүҥүн—центризмы утары охсуһууну баһылаабыта. Кини үтүмнээх революционнай линияны Аан дойдутааҕы социалистическай бюро (онно Владимир Ильич 1905 сыл күһүнүттэн РСДРП-ны сирэйдээн кэрдэрөрө) мунньахтарыгар туруулаһыыта, оппортунистары утары II Интернационал Копенгагентааҕы конгреһыгар (1910 с. атырдьах ыйа) тыл эппитэ. хаһааҥҥа балайда активнайдык

СНИМОКТАРГА: В. И. Ленин. 1910 с. фото.

Парижка Мари-Роз уулусса 4-с дьиэтигэр баар В. И. Ленин Музей-квартирата. Манна Владимир Ильич 1909 сылтан 1912 сылга диэри олорбута.

Партияҕа эрэллээх кадрдар наада этилэр, онон Владимир Ильич кинилэри бэлэмнээһиҥҥэ уонна иитиигэ, ордук рабочайдар ортолоругар, кыһанара. Ол туһуттан Париж аннынааҕы Лонжюмоҕа Ленин аналлаах партийнай оскуоланы тэрийбитэ уонна түөрт ыйдаах дьарыктаныы устатыгар онно лекциялар циклаларын аахпыта (29 лекцияны политическай экономияҕа, 12-ни —аграрнай боппуруоска, 12-ни —Россияҕа социализм теориятыгар уонна практикатыгар, үс лекцияны историческай материализмҥа уонна аһаҕас кэм итиэннэ партияҕа дьыала хайдах-туттуун туһунан реферат). Оскуолаҕа Петербургтан, Москваттан, Николаевтан, Сормовоттан, Бакуттан, Тбилиситтэн уонна атын куораттартан кэлбит 18 рабочай үөрэммитэ. Онтон оскуола бары истээччилэрэ Россияҕа кистэлэҥ үлэҕэ ыытыллыбыттара.

ВЛ. ИЛЬИНЪ

МАТЕРІАЛИЗМЪ

И

ЭМПИРІОКРИТИЦИЗМЪ

Критическія замѣтки объ одной реакціонной философіи

ИЗДАНІЕ „ЗВЕНО“
МОСКВА
1909

СНИМОКТАРГА: В. И. Ленин «Материализм уонна эмпириокритицизм» диэн кинигэтин маҥнайгы таһаарыытын тас көстүүтэ.

ЛОНДОН. В. И. Ленин үгүстүк ыраастаммыт Британскай музей библиотекатын ааҕар саалатын уопсай көстүүтэ. 1908 сыллаахха манна ыйыгар кини манна «Материализм уонна эмпириокритицизм» кинигэтин суруйуутугар үлэлээбитэ.

Париж ыччатынааҕы Лонжюмо. Гранд-рю уулусса 17 №-дээх дьиэтэ. Манна 1911 сыллаахха В. И. Ленинниэн тэриллибит партшкола баара. Билигин манна—слесарнай мастерскай (уҥа снимок).

ССТА фотохроникат.

Субурууская аатынан совхозтан сурунтар

1. КҮӨХ СИРЭМ БАЧЧА МУҤУТААН ТУРДАҔЫНА...

Лахалдыы ферматыгар барар буоллум. Бу ферма Доҕордууран аатынан отделениеҕа бастыҥнар дуоһуннарыгар сылдьар. Совхоз киэн туттар киһитэ Ленин орденнаах маныыһыт С. Г. Кривошапкин манна үлэлиир.

Лахалдыы бөһүөлэгэр икки биирэстэ. Ферма Хаҥас Эбэ диэн сайылыкка таҕыстыбыт. Онон өссө Лахалдыыттан балтараа биирэстэни бардахтааххын. Маныыһыттар дьиэлэриттэн сылдьан үлэлииллэр. Киниэхэ таба тутан көрөөрүм саарбах. Дара суолга көрсүбүтүм да иккиэ билбэккэ аһаартаан кэбиһиэхпин. Онон сирдьит, арҕаа наада буолла. Наһылыак Советын председателэ Семен Дорогунов сирдьиппинэн көрдөһөбүн. Кини даҕаны аан курдук суос-саталы. Хаппыт буор суол үстүн хааман дабайабыт.

Бу киэн курдук Совет үлэһиттэрэ, суотчуттар, бригадирдар, биһиэхэ, «кыра бартыбалаах» салайааччыларга киэлэ диэн көрүллүбэт эбит. Иһалэриттэн бэлэхтэннит икки атахтарынан кэккэлээн билиигин кэм холлоох-хошоохтоох үлэтин хайаан сиэрдээрийин салайыах, тэрийиэх мунарга буолла.

Лахалдыыга тиийэн киһиһүммүтүн курдук түһээт, аргыһым биһиэхэ Хаҥас Эбэҕэ салгыы айаннаабыт. Ол урдугар сорох маныыһыттары суолга көрүстүбүт. Бу сайылыкка шифериннэн сарайдаан байыл саҥа титиик тутуннуттар. Салгыһыттар мустан үүт сөбүтар омуһахтаах хоспох кута сылдьаллар. Саҥа титииктэ бэли Семей Кривошапкин ынах ыла олорор. Киһи аттыгар чорочу үлэлээтин эрэр уол, дайбыырдаммэтин диэн ынах кутуругун хаһаарыгар тардан туран, бадаҕа, биһиэхэ кэлбиппитин, ыһыктан кэбиһэн, мөҕүллүннэ. Кинилэр аҕалара оттуулэригэр атын маныыһыттар үлэлииллэр. Ыаммыт ынахтар үрүө-тараа хаамсан, сорохторо аһыгас аатынан хонуга киирэн эрэллэр. От ыйын ортото, бачча күөх сирэм муҥутаан турдаҕына үрүҥ илгэ үгүс буолуо диэбиппит, маныыһыттар курас тыллаах-өстөөх үлэһиттэр буоллулар. Биирдэн-биир ыйытааһыннарыгар «Үүт аҕыйах»,—диэн иһиллэр. Ол аҕыйаҕын төрүөтүн уон-күүгэс үксэбитигэр эрэ буллаллар.

Дима Платонов, Федя Леонтьев диэн уолаттар (иккиэн турнакчылар) бостууктууллар. Кинилэр солбуйа үлэлииллэр үһү. Ол баһахсыттарга биирдии бэйэлэригэр сүүһүнэн сүөһү хайаан бастарын бэриниэхтэрэй, талбыттарынан дьаарбайаллар. Ходуһаны киирэн тэпсэллэр, биитэр өөгүн оттүгэр тахсыннар соҕотох кутуллан киирэллэр. Оттон бирээдьыырдар ааппары сахтарарга кыһаммат дьон. Хата быйыл сайын ынах сүтэ, мам көтүтүлэ илик үһү. Күнүттэн көрөн, холобур, куради күүтэ үлаах, хахха сиргэ үүрэн аһатыы туһунан санаа да баар бэлиҥ. Уон-күүгэс эрэтугар эрэ мөхсөн бараннар ынахтар титиигэ да таҕсан сөччүлээбэт эбиммиттэр. Бөлөөх бурдьактаах комбикорм тиэсэтин сымыһын хабан бараннар, дьоҕойон ниссабыраа баттатаары, сиэбэт өттүгүн кэбиниэр ньычыгыйтахтаналлар. Оттон эмиэ мэччиргэҕэ тахсан уон-күүгэс эрэтугар эрэ мөхсүөхтэрэ турар. Түүгүү өттүгэр сорууга тураан аһааппаттар.

Дьиэгэр, көбүүччү эбии аһатар кыах да баар. Массыынаҕа наллэттэрэн туорах бурдугу сиэтэ сылдьыбыттар. Ол кормодробилкалара алдьаммытын кэннэ аҕар дааҕ комбикормунан хаалбыттар. Бурдугу сиэмэҕэ алаан ынынан совхозка бу Доҕордууран аатынан отделениета эрэ дьарыктанар. Билигин маҕаһаайга 300-тэн тахса центнер бурдук кутуллан сытар. Быйылгы сайын билиэтигин хаппа кутааллара өссө ноһуоктаах буолсу.

Сылыктараны сыһыйан көрдөххө, кырдьык даҕаны, бу фермаҕа үүт олгими суох. Бас ыйдаах сорудахтарын толорбуттар эрээри, төһүс маныыһыттан үһө былааннарын кыайбатахтар. Оттон Доҕордууран аатынан отделение үүт ыамыгар совхоз биэс отделениеларыттан кэнниттэн иккис.

2. ТОҔО ЧУҤКУГАЙ?

Болтого отделениета былырыын сайын сүөһү аһылыгын бэлэмнээһиҥҥэ оройуонга иннигэр таһаараан, атыттары бэркэ иоҕулэбитэ, бэйэлэрэ даҕаны эбэхтик оттообуттара. Быйыл даҕаны болтоголор хахтоохтук туруммуттар, атыттартан бастаан иһаллар. От ыйын 15 күнүгэр 1920 центнер кэбиһиллибит оттоохтор. Мин ходуһаларга сылдьан, отчуттары кытта сирэй көрсөн, кэпсэтэн, кинилэр көхтөөх үлэлэрин илэ харахпынан көрөн санааладым. Ону баара били саасы оттугэр баллагтаҕ, ыһара биир да тамаҕы тү реэкке, маныыһыттарынан, ыраатыннан ыгдаҕа үстэр бэйэлэрэ дьэ билиигин кэлэн иэ-тэнэр, тоҕо суккуйан кэбистэхтэрэ. Бачча ардахха отчуттары ходуһаттан буолар күчүмэҕэй буолан, Силастаах диэн сиргэ ыччат-комсомольскай фермаҕа барсар буоллум. Доксун ардаҕы биһиги буор суолбут уйара кэлиэ дуо, тэлээхтээх тэрээнин гына ньолҕорон үүлан хаалла. Онон барар фермабыт кыраабаа сир буолбатар даҕаны, кыһалҕалаах айаннаах буолуох чинчигэхэх. Массыынабытын трактор арыаллаан сопон-сайан барар.

Ардах өссө түһэ турара. Манна практикаҕа таҕыспыт Саха государственнай университетын инженернэй-техническэй факультетын студеннарын кытта барсабын. Кинилэри түһүлгэлэригэр тиэрдэн баран, тонноругэр массыына мииигин илдьэ аҕаллахтаах. Били трактордарбыт бадараанынары туоратан, сыарҕаны дабатан, көс аҥардаах фермабытыгар тиийэн кэллибит.

Студеннар сэрэхтэрэ манна тохтоотулар. Олохтоох сиргэ тиийэн балаакка туруораачылар эрэ массыынаны кытта барыстылар. Кинилэр тэхтообут дьиэлэрэ кыһыл мунньук быһыыламмыҕа: эркиннэргэ араас сыыппаралар, кэрдиргүүлэр ыйааммыттар. Киэһэ эргэ аммаар дьиэ, сирэй оһохтоох, кэтэҕирини аһаҕас ааныан сыһыары тууталлыбыт балаҕан көстөр. Ол оһох үөтүгэр сыраллан иттэ туран студеннар салайааччылара сэксэйбит быһылахтаах, түөтэ кэругээх нуучча киһи:

—Дьэ чуҥкуй олох буолуо,—диэн тыл ыһытынна. Атыттар манна өссө хайдах олороллорун биһиэккэ туран итии курдук этэ киһи. Үлэһиттэр олохторун, үлэлэрин сирийэн билсисиитэ буоллар өссө туох диэ эбитэ буолла. Үс уол, тоҕустара оронньор өрүллаппар олорор «дьылааҕына» көрдөрүүттэрэ. Муостата, оһоҕо суох эргэ амбаар. Ферма эрдэ турар хайытаан утуйар үлэһитэ, бостуута Михаил Попов эмиэ манна сытар.

—Дьиэни да, титиигэ да ардах курдары аһаар,—диэн сэксэйбиттэр, кыбыста соҕус, барт эрэйдээхтик олороллорун быктаран аһараллар. Оттон манна үгүстэрэ бэртээхэй үлэһиттэр. Былааны тэлэрэллэр. Николай Бушуев, Иван Игнатьев диэн уолаттар ыттыһан балтараа сүүс ньирэйи киирэллэр. Быйыл саас 5 биирэстэ тогурунтаах аллааһа тоһоҕо бутэйинэн эргитэн, мэччирэнэ оҥорбуттар, титиик туттубуттар. Бүгүн даҕаны кинилэр ардахтаан өрөөбөккэ, ходуһаҕа от охсо киирбиттэр. Охсубут отторун маныыһыт кыргыттар кинилэр муньуохтара. Ферма коллектива кырата 100-чэкэ центнер оту сөп хоска туттарыахтаах.

Дьиэ-уот күһаҕаныгар эбии радио сиҥарбат, кининэ көстүбэт, хаһыат, суруналаар даҕаны өрүү кэлэ турбат. Болтого сельскай кулуубун библиотеката, киһи суохтуйан, сабыллыбыттара ырааппыт. Киниэхэ да үлэрсан аҕар күчүмэҕэй. Оттон ыччаттар үлэлэрин сэргэ билиигэ-көрүүгэ тардыһыллара киммиэх буолуо дуо. Радио уонна электрическэй таһаардар бу Болтого лааппытыгар атыылаамматахтара сылыннан кэмнэнэр буолбут.

Үлэһит киһи бочуоттанар диэн уонна кинилэр туһаларыгар кыһамньы туһунан бэрт элбэхтик этэбит, суруйабыт. Сайылыктары үчүгэйдик тэрийэр туһунан кэпсэтии барбыта ырааттa. Ол эрэй бу Субурууская аатынан совхоз салайааччыларын эйдоругар-санааларыгар тиийбэтэх, хатанматах эбит. Аны даҕаны дьиэлэргэ, титииктэргэ даҕаны кута түһэр, дьэ олорор сирин муосталаан-эгин, кэм киһилии оҥорор кыаллыбат үһү. Арай маны үлэһит киһи кыһалҕатыгар турбакка, кинилэргэ тоҕуй сыһыан быһыытынан эрэ сыаналыыр кыах баар.

М. ВАСИЛЬЕВ,
биһиги анал. корр.

БҮГҮН ПОЛЬША НАРОДНАЙ РЕСПУБЛИКАТА 25 СААҺЫН ТУОЛАР

НАРОДНАЙ ПОЛЬША СИТИҺИИЛЭРЭ

Варшаваҕа ПНР Министрдэрин Советын иһинэн Киин Статистическэй управлениета «Струна олоксуйбут дьыл» диэн өбрэтиин аатыылаар. ССТА корреспондеҥыгар билигин аҕай народнай былаас сылларыгар Польша Народнай Республикатын 834 куораттарыгар уонна уонунан тыһыынча сэлиэннэлэригэр икки мөлүйүөн кэриҥэ промышленнай уонна олорор дьиэлэр тутуллубуттарын туһунан кэпсээтилэр. Бүгүн промышленнай бородууксуйа бүттүүнүн үс гыммытыттан иккитин сэрии кэннитэ тутуллубут саҥа заводтар уонна фабрикалар оҥорон таһаараллар. Онно киирэллэр: таас чоҕу хостуур 11 саҥа шахталар, массыыналары оҥорор сүүһүнэн заводтар, судноны оҥорор 4 бөдөҥ верфелэр, 10 бөдөҥ химическэй комбинаттар, 2 бөдөҥ металлургическай комбинат, уонунан электростанциялар уонна өссө сэрии буолуон иннинэн дьоритэҕэр сыллата 14 тогулуннэн элбэх бородууксуйаны оҥорон таһаарар 50 тыһыынча атын предприятиелар.

Промышленность саҥа салааларa баар буоллулар: В. И. Ленин аатынан бөдөҥ металлургическай комбинакка маркалаах металл уһаарыллар буолла. Хорпууларга «Урсус» завод оҥорон таһаарар уонунан тыһыынча трактордара үлэлииллэр. Куораттарга уонна шоссейнай суолларынан Варшава, Люблин уонна атын автозаводтар маркалаах легковой массыыналар, таһаҕас массыыналара, автобустар, мотоцикл, Гдыньскай уонна Щецинскай верфелэр стапелларыттан түһэриллибит Польша, Советскай Союз, Вьетнам уонна элбэх дойдулар былаахтаах судноларa аан дойду араас порттарыгар кэрүөххэ сөп.

25 сылга үлэлээн интиллигенциялар 8,5 мөлүйүөн квартиралары ыллылар, ол аһыгар 6 мөлүйүөнү куораттарга.

Бэйэтин үрүҥ көмүс юбилейин Народнай Польша улахан ситиһиилэринэн көрсөр. Хаһааҥҥыта эрэ аграрнай дойду ыстаалы уһаарыыга аан дойду үрдүнэн тоҕсус, электроэнергияны оҥорон таһаарыыга уон үһүс, таас чоҕу уонна бороҥ чоҕу хостооһуҥҥа уон биирис, судноларa, станоктара, паровой турбиналары уонна сахары оҥорон таһаарыыга онус, эти уонна таҥаһы оҥоруута ахсыс миэстэларга таҕыста. Республика промышленноһа сыл аайы сүүһүнэн тыһыынча радиоприемниктары, телевизордары, таҥас суулар массыыналара, холодильниктары оҥорон таһаарар.

Норуот государствота тыа хаһаайыстыбатын сайдыытыгар элбэх үбү көрөр. ПНР аасыпыт сылга 17,6 мөлүйүөн тонна бурдугу хомуйан Европаҕа үһүс, аан дойду үрдүнэн ахсыс миэстэҕэ таҕыста. Хортуоппуйу түһэрииигэ республика аан дойду үрдүнэн иккис (50 мөлүйүөн тонна), сахарнай субуоккулаан түһэриигэ үһүс миэстэлэри ылар.

...50 тыһыынча километр ньырыгэ уопсай уһуннаах 4 мөлүйүөн вагону холбомуут нарыма нооһы саҥаан көр. Народнай Польша сылата кыраныыса таһыгар тиэйэр уонна кыраныыса таһыттан аҕалынар бары табаардарын тиэйэргэ дьэ итинник састаап наада буолуох этэ. Билигин республика аан дойду 138 дойдуларын, бастакы уочарат бэйэтин чугас доҕорун уонна ыалын Советскай Союһу кытары кэхтээхтик эргиэни сибээһи тутар.

В. КУЗНЕЦОВ,
ССТА корр.
Варшава.

ВАРШАВА. Саҥалыы сайдыбыт столица киин магистрала Маршалковскай уулуссата.

ССТА фотохроникатa.

Бэс ыйын 26 күнүгэр Москваҕа ССРС НХСБ территориятыгар үөрүүлээх быһыыга-майгыга «Польша Народнай Республикатын 25 сыла» юбилейнэй промышленнай выставка аһыллыбыта. Бу Народнай Польша бэйэтин дойдутун таһ өттүгэр тэрийбит экспозицияларыттан саамай улахаттара. 27 тыһыынча квадратнай метр кэриҥэ иэннээх сиргэ 500-чэкэ польскай предприятиелар массыыналара, оборудованиелара, кинигэни туттуулар таһаардара көрдөрөллэр.

СНИМОККА: көрөөччүлэр буор үлэтигэр аналлаах массыыналар салааларыгар «Макрум» экскаватора кытары билсиһэллэр. Киин Быгтощь куорат предприятиетыгар оҥоһуллан таһаарыллар. Чааска 530 кубометр буору хаһар.
А. СТУЖИН фотота.
ССТА фотохроникатa.

ДОЙДУ ХОНУУЛАРЫГАР

Дойду хаһаайыстыбаларыгар от хомуура быһаарылыах кэмигэр кииргэ. Тыа сирин үлэһиттэрэ аһылык дэлэй саппаһа суоһуну үчүгэйдик кыстатыы, общественнай суоһу интэнсивтик салгыы сайыннарыы зэхтиэтиктэн буоларын ойдүүллэр. Дойду кэккэ оройуоннарыттар күн-дьыл усулуобуйата табыгаһа суох буолан суоһу аһылыгын бэлэмнээһинин сорох оттуһан эһэйдээбитин да урдүнэн, 1969 сыл от ыйын 14 күнүнээҕи туругунан, ССРС КСУ дааннайынан, дойду колхозтара уонна совхоздара ыһыллыбыт уонна айылҕа үүнэрбит отуун 25 милүйүөн 389 тыһыынча гектар сирин оҕустулар. Бу быланнаммыт сир үстэн биирэттэн ордугар тэҥнэһэр. 12 милүйүөн 96 тыһыынча тонна от бэлэмнэнэ.

ССТА.

ЛЕСОПУНКТ ҮЛЭТИН ХААЛЫЫТТАН ТАҺААРАР ИҺИН

Оройуоннаабы лесопункт 1968 сылга бородууксуйаны атыылаһыан былааныын 103,8, оттук мас соргутуопкатын 100,2 уонна тиэйиитин 109,9 бырыһыан толорбута, бинирдиилээн үлэһит оҥорон таһаарыытын 106 бырыһыан үрдэппитэ. Ити үрдүнэн бу тэрилтэ элбэх итэҕэтэрдээх үлэлээбитэ. Ол курдук ааспыт сылга бородууксуйа бэйэҕэ турар сыанатын быһаантан 14,2 тыһыынча солкуобайыныан, 1967 сылладьаҕар 63,7 тыһыынча солкуобайыныан ыарахпыта, быланна таһыныан 22,2 тыһыынча солкуобайыныан ночоотоохтук үлэлээбитэ. Ол түмүгэр лесопункт 1969 сылларах оборотнай үбүн ааспыт сылга суох оҥорбута.

Ити сүрүн бириэпиэтиинэн лесопункт салалтата (начальник Корякин И. П., старшай бухгалтер Аркаков П. Т.) тэрилтэ үлэтин эрдэттэн былааннаан тэрийбиттэҕэ, хаһаайыстыба оттуһан ыһыллаҕына, государственнай үпкэ-аска кэмчилээһини режимҥа тутуһуллубатаҕа буолар. Ити түмүгэр тэрилтэ быйыллы сылларах былааныы толоруутугар үгүс ыарахатар үөскээтилэр.

Лесопункт быйылгы сыл алтыйдаах былааныы бородууксуйаны атыылаһыҥа 78, үлэ оҥорон таһаарыытыгар 78,5 бырыһыан толорде. Ити курдук деловой маһы соргутуопкалаһыан былаана 67,8 уонна тиэйиитэ 61,6 эрэ бырыһыан толорулуннулар. 1967 сылладьаҕар 1968 сылга үлэ оҥорон таһаарыыта 29,7 бырыһыан, ааспыт сыл маҥнайгы ангарынаадьар быйыл үс бырыһыанныан намтатыллан, сылтан-сыл ахсын таҥнары түһүү тахсан иһэр. Ааспыт сылларга балэмнэммит деловой мас атыыламматах, ити мас хаачыстыбата быстар куһаҕан уонна үлэ хаачыстыбата бэлиэ бэробиаркаламмат.

Былаан туолбат буолуута уонна үлэ оҥорон таһаарыыта намтаан иһиитэ лесопункт салайаачылара тэрийэллэрэ молтөбүттэн, материальнай база тэриллибатиттэн уонна техника күүһэ ыраарыыан ситэ туһаныллыбатыттан тахсыбыттар.

Билигин уон автомашинна бадыттан алтата уонна биэс трактортан биир да трактор үлэлээбат. Үлэһиттэргэ эппиэтинэс суоттуттан саҥа ылыллыбыт техникалар алдьаныыларга таһаарыллар. Холобур, саҥа ылыллыбыт ДТ-75 маркалаах трактор алдьанан үлэттэн тохтотуллубут. Гараж суоҕуттан техникалар сир ахсын көрүүтэ-харайыыта суох турадлар. Итинн тэҥинэн, биир сүрүн бириэпиэнэни, техникаларга сапчаас чаас суоҕуттан уонна технический кадрдар тиийбэттэриниэн үлэлиир да кыахтаах техникалар кыайан үлэлэтиллибэттэр. Маныаха «Сельхозтехника» оройуоннаабы холбоһуга сапчаас чаастарыныан хаачыйбатах. Аналлаах үөрэхтээх механик суоҕуттан механизмнаан үөрэҕэ суох шофер үлэлиир. Уон автомашинаҕа биэс эрэ шофер баар, оттон биэс трактортан биир да тракторист суох. Кинилэри булуурга, үөрэттэрэргэ тэрилтэ салалтата ханнык да үлэни ыытпат.

Райсовет исполкома оройуоннаабы лесопункт 1968 сылларах уонна 1969 сыл бастакы ангарынаабы үлэтин уонна хаһаайыстыбанай-финансовай балаһыанньатын түбүнан боппуруоһу көрдө. Сылтан-сыл ахсын үлэ оҥорон таһаарыыта намтатыллыбытын, материальнай базаны тэрийиигэ ааспат сылларга үлэ мытыллыбатаҕын, техника күүһүн толору туһаныллыбатаҕын уонна тэрилтэ былааныы таһыынан шоковкэ кинрбитин иһин бу тэрилтэ салайааччыларын исполком кытаанахтык сэмэлээтэ.

Исполком быйылгы сыл маҥнайгы ангарыгар толоруллубатах бородууксуйаны атыылаһыҥ былааныын 11,8 тыһыынча солкуобайы үһүс кыбартаалга эбии толорон, сыл тоҕус ыйдаах былааныы толоруу хаачыйаллыларыгар лесопункт салалтатын эбээһинэстээтэ. Ити курдук материальнай базаны тэрийиигэ, саҥа тутуулар 10 мэстэлэх тараһы алтыныыстай 15 күнүгэр диэри бүтэрэргэ сорук туруорда. Оройуоннаабы «Сельхозтехника» холбоһуга летопунгка сапчаас чаастарыныан хаачыйарыгар уонна промкомбинат, коммунальнай хонтуора пиломатериалларыныан көмөнү оҥороллоругар чопчу соруктары туруорда.

1969—70 сс. оттук сезонугар тэрилтэлэри таас чөбүнан хаачыйыыны лесопунгка суктэрэргэ, ол иһин эрдэттэн былааннаан, пэпсатийэн тастарар дьаһалы ылырыгар лесопункт салалтатын сорудахтаата.

Аан дойду тематыгар бэсиэдэ

Биһиги политикабыт— эйэ политиката

ССРС Атын дойдулардаабы дьаһалаларга министэрэ А.А. Громыко ССРС Верховнай Советын сессиятыгар ССРС аан дойдутаабы балаһыанньатын уонна Советскай Союз тас политикатын түбүнан оҥорбут дакылаатын аан дойду бэчээтэ бүттүүнэ кохтоохтук ырытар. Киниини ааас дойдулар дипломатическай ведомстволарыгар болҕойон үөрэтиллэр. Дакылаакка уһулуччулаах интэриэс толору ойдоноор: киниэхэ авторитета уонна күүһэ-күдэҕэ бүтүн аан дойду үрдүнэн эйэни харыстааһын уонна бөҕөргөтүү дьаһалатыгар сулууспалыыр аан дойду бөдөҥ державата—биһиги социалистическай государствобыт тас политикатын позицияларо көмөскиллээллэр эбээт.

Кыраныысса таһынаабы бэчээт, Италия «Коррьере делла сера» хаһыата этэринии «тонуман уонна нс дьиҥнээн тыгаабыны молтотуу тымныыан ситиут» бу докумуон уратыдьоһунньак характерын бэлиэтиир. Улахан болҕомтону ССРС Атын дойдулардаабы дьаһалаларга-министэрэ Вьетнамнаабы сэриэ, Ближнай Востоктаабы балаһыанньа Европаҕа , аан дойду атын оройуоннарыгар куттал суох буолуутун хаачыйыы, сэбиләнниини ууратыы уонна ядернай сэбиләнниинэн үлүһүйүүнү тохтотуу курдук аан дойдутаабы балаһыанньа актуальнай боппуруостарыгар этиитэ тарта. Маныаха бэчээт үгүс органнара агрессия сиэртибэлэригэр—Вьетнам норуотугар уонна арабскай дойдуларга бары оттуһан комөнү уонна ойобулуу оҥорор итиннэ Вьетнамга уонна Ближнай Востокка эйэни толугар түһэрэргэ актыбайдык оксуһар Советскай Союз политиката утумнаабын ыйаллар.

Социалистическай дойдулардаабы бэчээт ССКП уонна Советскай правительство социалистическай бииргэ үлэлээһиниэ уонна киэн интэриэстэрин көмүскээһиниэ салгыы боруорготуутун бэйэлэрин интернациональнай иэстэрииэн ааҕалларын ордук астынан бэлиэтиир. «Дакылаакка таарыллыбыт боппуруостарга,—диэн суруйбута «Руде право», —Чехословакия тас политиката биһиги союзныкпыт—ССРС бүгүнгү тас политикатыгар позициятыттан уратыта суох».

Европаҕа куттал суох буолуутун хаачыйыы боппуруостарын ырытан көрүүлэригэр үгүс хаһыаттар дакылаакка Европаҕа биллииги кыраныыссалар тыыталлыбат буолууларын принциба оссо тогул тоһоҕолоон этиллэр диэн бэлиэтииллэр. Салайар эргиитэлэрэ баччаанга диэри бэйэлэрин аан дойду иккис сэриитин түмүктэрин хаттаан көрөргө суудайыыларыттан аккаастана илик ГФР-гар дакылаат бу отто ордук хамсаһыны оҥордо. Ол иҥэгэ Арҕаа Германия кэккэ хаһыаттара А. А. Громыко ССРС уонна ГФР икки ардыларыгар сөптөөх сыһыанһыыллары сайыннармы кыалларын тупһан тылларын астынныыллар көрүстүлэр.

Аан дойду бүттүүнүн үрдүнэн дакылаат ССРС уонна Холбоһуктаах Штаттар икки ардыларыгар сыһыанһыыларга ынаммыт салаата улахан интэриэһи нотөхтө. Ол сыһыанһыылары туһсарыы кэскиллэрэ АХШ общественноһунан бэркэ биһирэнэ, оку американскай прессаҕа тахсыбыт албэх ыстатыйалар уонна сорох государственнай деятеллэр, ол иһигэр АХШ Государственнай секретара Роджерс этиилэрэ туоһулуулар. Кэккэ американскай политическай деятеллэр уонна бэчээт органнара Советскай Союз инициативатыгар АХШ тылынан буолбакка дьаһаланан эппиэттиэхтээҕин бэлиэтээн этэллэр. Бу күннэргэ Холбоһуктаах Штаттарга Вьетнамга сэриини уонна ядернай сэбиләнниини салгыы үлүһүйүүнү утарар куоластар күүһүрбүттэрэ түбэспиччэ буолбатах.

Аан дойду общественноһун болҕомтотун оссо бикр боппуруос тарта—ол советскай-китайскай сыһыанһыылар туустарынан боппуруос. Кыраныысса таһынаабы бэчээт Советскай Союз позициятын кырдьыктаабын уонна бигэтии бэлиэтиир. Онуоха хаһыаттар бу күннэргэ Пекиҥтэн Советскай Союз уонна атын социалистическай дойдулар аадырыстарыгар иһиллэр тиһиҥкирбит үүнэ-тэһиинэ суох, тохтоло суох үөхсүүгэ А. А. Громыко дакылаатын холку, толору достоинствоолаах тонун утары туруораллар. «Китай политиката,—диэн суруйар маҥан сибээстээн Польша «Трибуна люду» хаһыата,—кылаассабай марксистскай характерын сүтэрдэ».

Аан дойдутаабы бэчээт Советскай Союз Атын дойдулардаабы дьаһалаларга министрин дакылаатыгар сырдатыллыбыт боппуруостар аан дойду үрдүнэн эйэ дьылҕатыгар сүүнэ суолталаахтарын биир сананнан бэлиэтиир. Франция «Фигаро» хаһыата этэринэн, «эйэ дьылҕатыгар улахан эппиэтинэһи сүгэр улуу дойдуга достойнай» дакылаатынан буолар.

Е. ЕГОРОВ, ССТА.

Саҥа киинэлэр

«Мосфильм» киностудиятэ «Не подсуден» диэн саҥа хартыына уһулуннна. Туруораччы-режиссердар В. Усков уонна В. Краснопольскай. Туруораччы-оператор П. Ежельнов. Сценарнй автора (Л. Ющенко «Командир» диэн кэпсээнин эатыыбынан) К. Исаев.

СНИМОККА: летчик Егоров оруолугар—РСФСР үтүөлээх артиһа Олег Стриженов, стюардесса Вика оруолугар—артистка Светлана Светличная.

Закарпатьеҕа, Ужгороттан чугас. «Ватерлоо» диэн фильм уһуллар. Бу итальянскай «Дино Де Лаурентис» фирма уонна «Мосфильм» киностудия холбоһуктаах туруоруулара. Фильм режиссера—ССРС народнай артиһа, Ленинскэй бирэмиийэ лауреата Сергей Бондарчук.

СНИМОККА: «Ватерлоо» фильмтан устуу түгэн. Наполеон армията Сымбра оруһу туоруур.

А. КОНЬКОВ, Л. КОВГАН фотолара.

ССТА фотохрониката.

Редакторы солбуйаччы А. Г. ТУРАНТАЕВ.

БИҺИГИ ААДЫРЫСПЫТ: Чурапчы оройуона, Чурапчы салаҥнньата, К. Маркс уул. 12 №-рэ.

ТЕЛЕФОННАР: Редактор—0—55, Сурун отдела—0—94, Уопсай отдел—0—93

Редакцияҕа ыытар сурукка аадырыһы, аралаһаннаны, аты, аҕа аатын кайаан да толору суруйуллуохтаах.

Саналаһын №-рэ 86 Чурапчы оройуонунаабы типография. Тахсар ахсаана 2240